

Kim neyi temsil ediyor?

Usta yazar Kazuo Ishiguro bu kez toplumsal hafıza kaybının nasıl bir felakete sürükleyebileceğini anlatıyor. Devler zamanına, Camelot Kralı Arthur sonrası kolektif bir unutulmuş macerasına gidiyoruz

SERAP ÇAKIR

Öksüzlüğümüzün kahramanı Christopher Banks, cinayetleri çözen kocaman bir adamken bile, anne ve babasının peşinde küçücük bir çocuktu aslında; anıları ise tutunacağı tek daldı. Japon asıllı İngiliz yazar Kazuo Ishiguro'nun beş yıl sonra 2005'te yayınladığı bir diğer roman Beni Asla Bırakma'da ise, gelecek günlerden mahrum bırakılan Hailsham okulu öğrencilerini tanımiştık. Kathy, Tommy ve Ruth arasında geçenleri Kathy'nin hafızasından öğreniyorduk. Aradan on yıl geçtikten sonra Kazuo Ishiguro, yeni romanıyla okurlarının karşısına çıktı. Bu kez, kişisel hafızanın ötesine geçerek toplumsal belleği merkeze almış yazar. Bellek, suçluluk, aşk, ölüm ve savaş yine ana konuları. Belleğin yitirilişi nelere yol açar onu sorguluyor.

Toplumsal hafıza kaybı bir lanettir Ortaçağa uzanıyoruz, Gömülü Dev'de. Efsanevi Camelot Kralı Arthur sonrası (VI. ya da VII. yüzyıl) bir dönemdeyiz. Britanya'da Saksonlar ve Britonlar arasındaki savaş bitmiş, halklar iç içe yaşıyor. Ana karakterler Axl ve Beatrice yaşını başını almış, uzun yıllardır evli bir çift. Köylerini ve hatta tüm civar köyleri ve çok daha uzak alanları bir unutulmuş hastalığı sarmış. Hem hastalık gibi hem de büyü. Kolektif hafıza tamamen yitirilmiş. Ne yıllar öncesi anıları var hafızalarında ne de birkaç gün önce köye gelen herhangi birinin hatırası. Yıllar da kaybolmuş, günler ve dün de... Devler ve büyücüler zamanı. Kuvvetli büyülere kimseler şaşırmıyor. Yaşlı çift Axl ve Beatrice, bir oğulları olduğunu hatırlıyor ama neden yanlarında

Kazuo Ishiguro

değil ve neden başka bir köye gitti bilmiyorlar. Bunun üzerine ona kavuşmak umuduyla bir yolculuğa çıkmaya karar veriyor ve türlü maceralar yaşıyorlar. Kaldıkları köyde Sakson olan ama Briton eğitimi almış Wistan'la yolları keşliyor. Aynı köyde bir devin saldırısına uğrayan çocuk yaştaki Edwin de onların kader ortakları olarak maceralarına katılıyor. Yolculukları sırasında karşılaştıkları bir diğer karakter ise Kral Arthur'un yeğeni şövalye Sir Gawain oluyor.

Unutmanın lanete dönüştüğü bir dünyada olduğumuzu kavradıktan sonra okuyucu olarak yaşlı çiftle birlikte oğullarının peşine biz de daha bir merakla düşüyoruz. Sanki o bulunursa hafıza yeniden biçimlenecek! Oysa bazı keşiş ve bilgelerin bir teorisi var: "Şimdilerde toprağın altına gömülü olarak yatan Querig isimli ejderhanın nefesi bu unutulmuş lanetini insanların üzerine püskürttü." O zaman hep birlikte Querig'in peşine düşmeliyiz...

Yolda karşılaşılan mekânlara türlü acılara

tanıklık etmiş, toplumsal hafızanın pek de hatırlamak istemeyecekleri türden. Savaş, kan, katliam, tecavüz ve daha pek çok karanlık hikâyeyi toprağında, duvarlarında ve gizli saklı mekânlarında barındırıyor.

Gelelim Kazuo Ishiguro'nun yeni romanıyla yapıp ettiklerine. Her defasında farklı türler deniyor mesela. Şimdi de yarı mistik bir roman kaleme almış. Hafızanın varlıkla bir olduğunu düşündürüyor ve romanlarında geçmişini sorgulayan, hatırlayan, belleğe kazanmış anıları ortaya çıkaran karakterler yaratıyor. Kimi zaman hatıralarında bir anneyi, kimi zaman Axl ve Beatrice'in yaptığı gibi yüzü bile hatırlanmayan bir oğlu aratıyor. Savaş ise yazarın en hüzünlü anlattığı konulardan bir tanesi. Christopher'in Şangay'da girdiği savaş alanı, okunan en hüzünlü savaş tablolarından birini göstermişti okura. Gömülü Dev'de de aynı tematik konuları kullanarak savaşın rezilliğini, insanların acımasızlığını, hafızanın tek, ikili ya da toplumsal olarak insanı ayakta

tutan sebeplerden biri olduğunu ve tüm bu yaşananlardan sonra biraz suçluluk duymamızın hiç de fena olmayacağını söylüyor.

Kim neyi temsil ediyor?

Gelelim karakterlerin açılımlarına. Gömülü Dev'de, Şövalye Sir Gawain'i devletin temsilcisi olarak okuyabilirsiniz. Bir devlet görevlisi olarak ejderhanın ve onun nefesinin (devletin emirleri / kanunları ve resmi tarih yazıcılığının) koruyucusu rolünü üstlenmiş. O nedenle Axl ve Beatrice hemen her anıyı unutmüşken, Sir Gawain'de geçmişin her anısı taze ve daha dün gibi. Çünkü devletlerin hafızası var ve istedikleri biçimde de toplumsal belleği şekillendirebiliyorlar.

Savaşçı Wistan ise tam devletin karşısında, intikam ateşiyle yanan, katledilen, hunharca öldürülen bir halkın temsilcisi olarak resmedilmiş. Onun görevi, ejderha Querig'i gömülü durduğu tepeye çıkıp öldürmek ve toplumsal hafızanın tekrar geri gelmesini sağlamak. Böylece bir süredir yan yana yaşayan iki halkın tekrar birbirine karşı kin ve nefret besleyeceğini umuyor. Toplumsal bellek yeniden üretilirse Saksonların ne büyük bir unutulmuş uyardıklarını anlayacaklarını ve kaybedilen ne varsa intikamıyla birlikte geri alınabileceğini düşünüyor. Bu nedenle savaşçı Wistan da pek çok şeyi hatırlıyor, intikam onun hafızasını bir yere kadar canlı tutmayı başarmış. Sir Gawain'le karşı karşıya gelişi, (devlet ve gerçek tarihinde katlettikleri) bir anlamda geçmişle de yüzleşmek olarak okunmalı. Keşişler, Hıristiyan inancı ve putperestlerin romana yayılan izleklerini din olgusunun inanmayana yapıp ettiklerinin bir yansıması olarak okuyabilirsiniz.

Çocuk yaştaki kahraman Edwin karakteriyle Ishiguro'nun anlatmak istediği en temel konu ise savaşın çirkinliği. Çünkü savaş en çok çocukların kalbini kanatıyor, en çok onları öldürüyor ve savaşlarda en çok anneler kayboluyor. Axl ve Beatrice ise hepimiziz. Soykırımları unutan, katliamlara göz yuman, insan hakları ihlallerine ses çıkarmayan cümlemiz...

Gelelim romanın sonuna. Elbette bu kadar kahraman bir araya gelince hunharca bir zafer çığlığı atılması beklenir, ama öyle olmuyor. Kimilerinin romanın sonu için çok basit dediğini duyar gibi oluyorum. Toplumsal hafızamızın ötedeki katliamlar ne kadar derinde gömülü sanıyorsunuz ve bir ejderhayı öldürmenin ne kadar zor olduğunu düşündünüz ki?

GÖMÜLÜ DEV

Kazuo Ishiguro

Çeviri: Roza Hakmen

2015